

REMISSVAR

2026-0

Dnr: BO 2025-0375

Socialdepartementet
remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

Dnr S2025/02028

Inledning och avgränsning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter avstår Barnombudsmannen många gånger från att lämna synpunkter, eller avgränsa svaret. Barnombudsmannen avgränsar detta remissvar till övergripande synpunkter på betänkandets förslag under avsnitt 9 *Ett nationellt frånvaroregister*. Övriga förslag och bedömningar kommenterar Barnombudsmannen inte.

Barnombudsmannen välkomnar förslaget om att införa ett nationellt frånvaroregister

Barnombudsmannen välkomnar förslaget om att införa ett nationellt register över barns och elevers frånvaro och närvaro i utbildningsverksamhet (kallad frånvaroregister). Ur ett barnrättsperspektiv kan ett frånvaroregistret stärka barnets rätt till utbildning enligt artikel 28 i barnkonventionen. Det kan också stärka andra rättigheter i konventionen såsom artikel 3 om barnets bästa, artikel 2 om barnets rätt att inte bli diskriminerad, artikel 6 om barnets rätt till liv och utveckling, artikel 19 om barnets rätt att skyddas mot alla former av våld samt artikel 23 om rätt för barn med funktionsnedsättning. Förslaget svarar vidare, som utredningen lyfter, direkt på FN:s barnrättskommittés rekommendationer till Sverige om att förbättra uppföljningen av frånvaro.¹

Barnombudsmannen instämmer med utredningen i att ett centralt frånvaroregister kan bidra till att skolorna får bättre kunskap om frånvaro och kan vidta tidiga åtgärder för att förbättra elevernas närvaro i skolan. Registret kan bidra till att kommunerna kan arbeta mer förebyggande och verka för en bättre samverkan mellan skola och socialtjänst. En förbättrad uppföljning av frånvaro kan också, som utredningen lyfter, vara viktig i arbetet med att förebygga och förhindra att barn far illa eller hamnar i utanförskap. Ett register

¹ CRC/C/GC/SWE/CO/6-7 p. 38 (b)

kan hjälpa till i att identifiera barn som riskerar att hamna i allvarlig gängkriminalitet, är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck eller far illa på annat sätt. Det kan vidare hjälpa till att upptäcka barn som föräldrarna flyttar mellan skolor och kommuner för att undvika samhällets insatser.

Barnombudsmannen ser allvarligt på att det idag inte finns tillförlitlig statistik över frånvaro som försvårar arbetet att följa upp barns rätt till utbildning enligt artikel 28 i barnkonventionen. Barnombudsmannen ser i sammanhanget särskilt allvarligt på att mörkertalet är stort gällande barn som förs till utlandet eller hålls kvar i utomlands i en hedersrelaterad kontext.

Viktigt att barns rättigheter synliggörs

Utredningen konstaterar i avsnitt 9.1 att det finns en stor samhällsnytta med ett frånvaroregister och att det för barnets bästa handlar om att främja närvaron i skolan och att förebygga att barn far illa eller hamnar i utanförskap. Vidare bedömer utredningen i avsnitt 9.4.10 att frånvaroregistret kan bidra till sådan förbättrad uppföljning av frånvaro och närvaro som bör genomföras enligt FN:s barnrättskommitté. Det lyfts också att förslaget kan bidra till rätt insatser och stöd till barn och elever med funktionsnedsättning. Utredningen lyfter artikel 3 om barnets bästa och artikel 28 om rätt till utbildning i barnkonventionen.

I propositionen till inkorporering av barnkonventionen tydliggörs att lagstiftaren ska beakta och synliggöra konventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.² I propositionen betonas också att det är viktigt att hela lagstiftningskedjan, från utredningsdirektiv till beslut i riksdagen, präglas av ett barnrättsperspektiv. Det är viktigt, anges det, att barnets rättigheter uppmärksammas och fångas upp på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen i de fall där det kan vara av relevans. Om barnets rättigheter beaktas redan på utredningsstadiet och synliggörs i betänkanden, kan det bidra till att fördjupa diskussionen om de framlagda förslagen och ge ett bättre underlag inför det efterföljande lagstiftningsarbetet.³

En tydlig barnkonsekvensanalys behöver genomföras i den fortsatta beredningen av ärendet

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska en bedömning av barnets bästa göras i alla åtgärder som berör barn och barnets bästa ska komma i första hand. Andra intressen kan vara utslagsgivande men barnets bästa ska väga tungt.⁴ Bestämmelser i barnkonventionen som aktualiseras är förutom de artiklar som utredningen tar upp (artikel 3 och 28) framförallt rätten till icke-diskriminering (artikel 2), rätten till liv och utveckling (artikel 6), rätten till delaktighet (artikel 12), rätten till skydd mot alla former av våld, (artikel 19) och barn med funktionsnedsättnings rätt, (artikel 23). En analys hade behövt göras utifrån alla dessa rättigheter och omfatta konsekvenserna för olika grupper av barn.⁵ Andra artiklar som är aktuella i frågan ska ses i ljuset av principen av barnets bästa och därmed beaktas i bedömningen.⁶

Ur ett pedagogiskt perspektiv hade det också varit en fördel för utredningen att sammanställa konsekvenserna för barn i en bedömning av barnets bästa och att synliggöra hur barnets bästa vägts i förhållande till andra intressen.⁷

² Prop. 2017/18:186:186 *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter* s.74

³ Prop. 2017/18:186:186 *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter* s.95

⁴ NJA 2020 s. 761 *Patronen och bilen*, NJA 2024 s. 642 *Mammans näringspenningtvätt*

⁵ NJA 2020 s. 761 *Patronen och bilen*, NJA 2024 s. 642 *Mammans näringspenningtvätt*

⁶ NJA 2020 s. 761 *Patronen och bilen*

⁷ NJA 2021 s.1065 *Barnens bostad*, NJA 2024 s. 642 *Mammans näringspenningtvätt*

Barns egna åsikter och erfarenheter är ett viktigt underlag som saknas.

En viktig del i att bedöma och analysera konsekvenser för barn och deras rättigheter är att inhämta barns och ungas erfarenheter och åsikter. Det framgår inte att utredningen har inhämtat barn och ungas åsikter direkt eller indirekt t.ex. via rapporter eller kontakter med rättighetsorganisationer.

Barn är kompetenta, tänkande individer med värdefulla erfarenheter och perspektiv. De är experter på sina egna liv och vuxna är skyldiga att lyssna på barn och ge dem möjlighet att påverka.

Barnombudsmannen inhämtar regelbundet barn och ungas åsikter i olika frågor. Många barn och unga har i Barnombudsmannens årsrapport 2025 *Ni måste hinna före* uppgett att de aldrig har upplevt skolan som en plats för dem. Dessa berättelser stödjer behovet av ett nationellt frånvaroregister i ett förebyggande syfte.

"Jag slutade helt gå till skolan i högstadiet. Jag pallade inte mer, var utmattad av att försöka få bra betyg utan att lyckas. Jag var stökig och blev ofta utkastad från lektionerna. Jag hade önskat att skolan skulle se att jag inte mådde bra. Alla behöver samhörighet. Om skolan är knas kommer man söka sig ut och vilka andra är ute? Det är kriminella unga som är ute. Det är inte bra, men det är inte konstigt." Tjej

Flera barn och unga har berättat att de aldrig haft en stabil skolgång på grund av upprepade sammanbrott i placeringar i familjehem eller för HVB-hem.

"Jag flyttade mycket mellan olika familjehem. Det mig arg på allt och alla. Jag slog i skolan, blev avstängd och slutade till slut gå dit." Kille

"Jag gav upp skolan för jag flyttade runt jättemycket." Kille

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit juristen Marie Lundin Karphammar. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
barnombudsman

s.sf@regeringskansliet.se och catharina.buhrgard@regeringskansliet.se.